

Latvijas Republikas Veselības ministrijai

Brīvības iela 72, Rīga

vm@vm.gov.lv

kristine.sica@vm.gov.lv

no

Onkoloģijas pacientu organizāciju apvienības Onkoaliansē;

Latvijas Onkologu asociācijas;

Latvijas Onkologu ķīmijterapietu asociācijas

Atzinums par precizēto dokumentu “Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2021.-2027.gadam” (VSS-134)

Esam iepazinušies ar Sabiedrības veselības pamatnostādņu 2021.-2027.gadam projektu (turpmāk- pamatnostādnes) un uzskatām, ka Latvijas veselības aprūpes stratēģiskajā dokumentā ir jāparāda konkrēti rādītāji ne vien īstermiņā, bet arī ilgtermiņā, kas atspoguļos rīcību onkoloģijas jomas uzlabošanai ar mirstības samazināšanu un dzīvildzes pagarināšanu, tāpēc izsakām šādus iebildumus:

1. Pamatnostādnēs noteiktos 5 rīcības virzienus mainīt uz 6 rīcības virzieniem izvirzītā sabiedrības veselības politikas mērķa sasniegšanai:
Izcelt onkoloģiju kā atsevišķu rīcības virzienu

Pamatojums: Eiropas Komisija par veselības prioritāti 2021.-2027. plānošanas periodam noteikusi cīņu ar vēzi, šobrīd to var skatīt Eiropas Vēža plānā.¹ Plānā ir tieša atsauce uz Eiropas Komisijas Vēža Misijas ekspertu grupas rekomendācijām². Minētās rekomendācijas ir iekļautas Eiropas Komisijas stratēģiskajā plānā 2021.-2027. gada periodam, tādējādi iegūstot oficiālu Eiropas Komisijas rekomendāciju statusu.

LR Veselības ministrija arī ir onkoloģiju izvirzījusi kā prioritāti Sabiedrības veselības pamatnostādņu 3.rīcības virziena apraksts 32.punkts.

2. Pamatnostādņu Sabiedrības veselības politikas rezultātu un rezultatīvo rādītāju tabulu papildināt ar sekojošu rādītāju:
līdz 2030. gadam nodrošināt 70% vēža pacientu 10 gadu dzīvildzi

Pamatojums: Eiropas Vēža misijas mērķis ir novērst vēža pacientu skaita pieaugumu Eiropā. Galvenais misijas virsmērķis ir *līdz 2030. gadam izglābt vairāk nekā 3 miljonus dzīvību, dzīvojot*

¹ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12154-Europe-s-Beating-Cancer-Plan>

² https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/research_and_innovation/funding/documents/ec_rtd_mission-cancer-summary_en.pdf

ilgāk un labāk. Tas paredz laika posmā no 2021. gada līdz 2030. gadam nodrošināt 70% vēža pacientu 10 gadu dzīvildzi³.

Latvijas mērķim ir jāsaskan arī ar citiem Eiropas Vēža misijas mērķiem - panākt vairāk profilakses, labāku ārstēšanu, vairāk izglābtu dzīvību, un labāku dzīves kvalitāti pacientiem un viņu ģimenēm, sadzīvojot ar vēzi un arī pēc atveseļošanās.

3. Mainīt pamatnostādņu 3.1.7.10. uzdevumu, izsakot to šādā redakcijā:
Izstrādāt attīstības plānošanas dokumentu (plānu) 2022. – 2027. gadam onkoloģijas un paliatīvās aprūpes pakalpojumu uzlabošanai ar mērķi samazināt saslimstību ar vēzi un mirstību no vēža

Pamatojums: Eiropas Vēža misijas rekomendācijas un Eiropas Vēža plāns paredz ļoti konkrēta rezultāta sasniegšanu, kas precīzi nosaka risināmos jautājumus un kas nebūs iespējams bez būtiskiem stratēģiski plānotiem nozares reorganizācijas pasākumiem. LR Veselības ministrijai ir zināmas 13 Eiropas Vēža misijas padomes izvirzītās rekomendācijas, kas dod iespēju sekot līdzi to pilnīgai ieviešanai Latvijā, jo tās ir kritiski svarīgas, lai mazinātu Latvijā pastāvošo nevienlīdzību vēža aprūpes saņemšanā.

4. Papildināt pamatnostādņu esošā 3.rīcības virziena [32.] punktu:
Onkoloģijā prioritārie virzieni līdz 2027.gadam ir -
 - (1) *Vēža reģistrs*
 - (2) *Skrīnings*
 - (3) *Pacienta ceļš*
 - (4) *Diagnostika*
 - (5) *Personalizētā medicīna*
 - (6) *Vēža metodiskais centrs*

Pamatojums: LR Veselības ministrijas mērķis ir “uz pacientu centrētas integrētas un visaptverošas veselības aprūpes nodrošināšana, lai pacients saņemtu izmaksu efektīvus, savlaicīgus, pieejamus un kvalitatīvus veselības aprūpes pakalpojumus, tādējādi pagarinot labā veselībā nodzīvotos mūža gadus, novēršot priekšlaicīgu mirstību un mazinot nevienlīdzību veselības jomā” (2020.gada 8.septembris Daina Mūrmane Umbraško)

Ņemot vērā Latvijā esošo situāciju onkoloģijas jomā, kas atspoguļota Sabiedrības veselības pamatnostādņu projekta 1.pielikumā “Sabiedrības veselības izvērtējums”, Veselības ministrijas onkoloģijas domnīcās, kuras tika organizētas laikā no 2020.gada novembra līdz 2021.gada februārim, identificētajām problēmām, kā arī to, ka Eiropas Komisijas daudzgadu tematiskā prioritāte veselības jomā ir vēža apkarošana, kas tiek balstīta uz dramatisko situāciju ar vēža izplatību un atspoguļota Eiropas vēža rīcības plānā, stratēģisku onkoloģijas jomas uzlabojumu panākšanai, būtiski ir atspoguļot konkrētās prioritātes arī Latvijas valsts stratēģiskajos dokumentos, šajā gadījumā konkrēti – Sabiedrības veselības pamatnostādņēs. Pašlaik onkoloģijas jomā Latvijā ir vairākas nepilnības, kurām akūti nepieciešams risinājums lokālā mērogā: vēža reģistrs Latvijā darbojas nepilnvērtīgi, valstī nav akreditētas vēža infrastruktūras,

³ <https://www.kpmi.lu.lv/lv-lv/veza-misija>

onkoloģiskajiem pacientiem ir ierobežota pieeja iesaistei klīniskajos pētījumos, un vēža skrīningā trūkst vienlīdzības, piemēram, piekļuve kolorektālā vēža skrīningam ir atkarīga no tā, vai primārās aprūpes ārsts ir motivēts piedalīties programmā u.c. Situācija Latvijā onkoloģijas jomā paliks līdzšinējā līmenī, krietni atpaliekot no citām ES dalībvalstīm, to skaitā Lietuvas un Igaunijas, ja iepriekšminētās nepilnības netiks risinātas, tās definējot Latvijas veselības politikas plānošanas dokumentos.

5. Rediģēt pamatnostādņu 3.1.7.sadaļu:

- *Izteikt virsrakstu šādā redakcijā - Attīstīt veselības aprūpi onkoloģijā, uzlabojot pakalpojumu pieejamību un kvalitāti, sekmēt audzēju agrīnu diagnostiku un mūsdienīgu to ārstēšanu, balstoties uz personalizētas medicīnas principiem;*
- *Papildināt ar jaunu uzdevumu šādā redakcijā - Attīstīt personalizētas medicīnas pieeju onkoloģijā, uzlabojot atbilstošo diagnostiku un radot iespēju vairāk pacientiem valstī saņemt personalizētu vēža ārstēšanu. Izpildes termiņš (gads): 2021.-2027. Atbildīgā institūcija: VM; Līdzatbildīgās institūcijas: RAKUS, BKUS, PSKUS*
- *Iekļaut jaunu uzdevumu vai precizēt 3.1.4.uzdevumu - Plānveidīgi un sistemātiski palielināt finansējumu kompensējamo zāļu iegādei un jauno ārstēšanas tehnoloģiju ieviešanai, līdz 2030. gadam sasniedzot vidējo ES rādītāju. Atbildīgās iestādes: VM, FM*

Pamatojums: Eiropas Komisijas Vēža misijas 5. rekomendācija iesaka attīstīt personalizētas medicīnas pieeju katram vēža pacientam Eiropā. Attīstīt personalizētas medicīnas pieeju onkoloģijā, uzlabojot atbilstošo diagnostiku un radot iespēju vairāk pacientiem valstī saņemt personalizētu vēža ārstēšanu⁴. Veselības ministrijas domnīcu ietvaros sadaļā “Kvalitatīva ārstēšana un pieejamība” identificētā prioritāte bija personalizētā medicīna, kuras ietvaros kā īstenojamās aktivitātes tika identificētas – inovatīvo medikamentu un biomarķieru nodrošināšana.

6. Pamatnostādņu 3.pielikumu Tekstā lietoto terminu skaidrojums *papildināt ar terminu “Personalizētā medicīna”*
7. Papildināt Sabiedrības veselības politikas rezultātu un rezultatīvo rādītāju tabulu: *Lēmumi iekļaušanai Kompensējamo zāļu sarakstā par izmaksu efektīvām zālēm un medicīniskajām tehnoloģijām tiek pieņemti ne vēlāk kā 18 mēnešu laikā*
8. Pamatnostādnēs identificēt nepieciešamā finansējuma apjomu onkoloģijas medikamentu nodrošināšanai līdz 2027.gadam.

Pamatojums: Latvijā ir garākais laiks līdz onkoloģijas zāļu pieejamībai – nereti tā ir 981⁵ diena kopš reģistrācijas Eiropas Zāļu aģentūrā. Uz 2021.gada 1.martu iekļaušanai kompensējamo zāļu sarakstā attiecībā uz solīdiem audzējiem ir pieteikti 26 medikamenti, no tiem - 14 ir izvērtēti un 12 vēl vērtēšanas procesā. No šiem medikamentiem teju puse (11) ir plašu vēža un krūts vēža ārstēšanai. Uz iekļaušanu kompensējamo zāļu sarakstā gaida arī

⁴ <https://www.kpmi.lv/lv-iv/veza-misija>

⁵ 26.slaidis IQVIA “EFPIA Patients W.A.I.T. Indicator 2019 Survey” <https://efpia.eu/media/554526/patients-wait-indicator-2019.pdf>

prostatas vēža, dzemdes kakla vēža, kolorektālā vēža, olnīcu u.c. vēžu ārstēšanai. Hematoloģijā ir 8 iesniegumi, no kuriem izvērtēti 4 un vēl tikpat ir izvērtēšanā⁶. Nacionālais veselības dienests 2021.gada 17.februāra Saeimas Sociālo un darba lietu komisijas sēdē norādīja, ka ir nepieciešami 28 miljoni EUR medikamentu iekļaušanai kompensējamo zāļu sarakstā. Vēršam uzmanību, ka pamatnostādņēs ietvertos rezultātīvos rādītājus 13.6. un 13.7. neizdosies uzlabot, ja netiks paredzēts adekvāts finansējums jau par izmaksu efektīviem atzītu onkoloģijas medikamentu iekļaušanai kompensējamo zāļu sarakstā, gan medikamentu nodrošināšanai jaunām pacientu grupām un jaunu medikamentu iekļaušanai kompensējamo zāļu sarakstā. Tāpat būtu jāparedz, ka atbilstoši klīniskajai nepieciešamībai tiek paplašināta esošo pretvēža medikamentu, kuri vairs netiek uzskatīti par inovatīviem, kompensācija tām indikācijām, kas tiek rekomendētas starptautiskajās vadlīnijās. Jāņem vērā šobrīd jau ilgstoši izveidojušos iztrūkumu, kas naudas nepiešķiršanas gadījumā radīs tikai vēl lielāku iztrūkumu un pacientiem liegs iespēju saņemt dzīvību glābjošu terapiju.

Pamatnostādņu projekts nosaka, ka onkoloģija ir viena no veselības aprūpes prioritārajām jomām, un, mēs esam pārliecināti, ka precīzi sastādīti dokumenti un uz mērķi vērsta rīcība veicinās onkoloģijas nozares attīstību Latvijā, tuvinot to Rietumeiropas līmenim, tādēļ aicinām Veselības ministriju tos ņemt vērā, izstrādājot arī turpmākos veselības politikas plānošanas dokumentus.

Vēlamies atgādināt, ka LR Veselības ministrija ir uzsvērusi, ka "... specifiski pasākumi (piemēram, Vēža reģistra sakārtošana, skrīninga uzlabošana, pētniecības infrastruktūras kapacitāšu celšana onkoloģijā utml.) iekļaujami nozares politikas plānošanas dokumentos un to rīcības plānos. Viens no veselības nozares svarīgākajiem politikas plānošanas dokumentiem, kas nosaka vidēja termiņa attīstības virzienus nozares politikā, ir Sabiedrības veselības pamatnostādnes." Un "... ir paredzēts, ka šajā dokumentā tiks iekļauti pasākumi onkoloģisko saslimšanu profilaksē, ārstēšanā un izpētē, tai skaitā arī atsevišķas digitālās transformācijas aktivitātes, lai veicinātu proaktīvu un uz pacientu centrētu veselības aprūpi, kā arī atsevišķi pasākumi attiecībā uz koordinācijas un vienotas metodiskās vadības vēža profilaksē un ārstēšanā izveidi, nodrošinot skrīninga koordināciju, uzraudzību un kvalitātes vadību, vienotas skrīninga datu vadības sistēmas izveidi, kā arī pilnveidojot onkoloģisko slimnieku reģistru, lai nodrošinātu kvalitatīvu un pilnīgu informāciju lēmumu pieņemšanai onkoloģisko slimnieku veselības aprūpes organizēšanai." (2020.gada 8.septembris Daina Mūrmane Umbrāško)

Lūdzam veikt minētos labojumus un sniegt atbildi uz atzinumā iesniegtajiem iebildumiem likumā noteiktajā kārtībā rakstot uz a.gerina@inbox.lv, dreglitis@gmail.com, onkoalianse@inbox.lv

⁶ <https://www.vmnvd.gov.lv/lv/media/4759/download>

Latvijas Onkologu asociācijas vadītājs, Veselības ministrijas galvenais speciālists onkoloģijas jomā

Jānis Eglītis

Latvijas Onkologu asociācijas valdes locekle

Simona Doniņa

Latvijas Onkologu asociācijas valdes locekle

Alinta Hegmane

Latvijas Onkologu asociācijas valdes loceklis

Viesturs Krūmiņš

Latvijas Onkologu asociācijas valdes loceklis

Guntis Ancāns

Latvijas Onkologu ķīmijterapiju asociācijas vadītāja

Aija Geriņa Bērziņa

*Melanomas pacientu atbalsta biedrības Soli priekšā melanomai vadītāja
Latvijas onkoloģijas pacientu organizāciju apvienības ONKOALIANSE dibinātāja*
Olga Valciņa

*Fonds Movember Latvija valdes loceklis
Latvijas onkoloģijas pacientu organizāciju apvienības ONKOALIANSE dibinātājs*
Helmuts Bēķis

*Plaušu vēža pacientu un tuvinieku biedrības vadītājs
Latvijas onkoloģijas pacientu organizāciju apvienības ONKOALIANSE dibinātājs*
Harijs Gals

*Biedrības EuropaColon Latvija vadītājs
Latvijas onkoloģijas pacientu organizāciju apvienības ONKOALIANSE dibinātājs*
Uldis Vesers

*Rozā vilciena labdarības fonda vadītāja
Latvijas onkoloģijas pacientu organizāciju apvienības ONKOALIANSE dibinātāja*
Zinta Uskale

*Alianse vīriešu veselībai – Dažādas pacudzes par dzīvi
Latvijas onkoloģijas pacientu organizāciju apvienības ONKOALIANSE dibinātājs*
Ēriks Mikelšteins

*Latvijas sieviešu-volontieru biedrības "VITA" vadītāja
Latvijas onkoloģijas pacientu organizāciju apvienības ONKOALIANSE dibinātāja*
Irīna Januma